

моделі освіти, в якій історичний досвід виступає важливим чинником духовного розвитку особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Гальбвакс, М. (2007). *Колективна пам'ять*. Ніка-Центр.
Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII. (2014, 1 липня).
Касьянов, Г. (2018). *Пастка націоналізму: Історія, пам'ять, політика*. Лаурус.
Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. (2015).
Кремень, В. Г. (2005). *Освіта і наука в Україні: Шляхи модернізації*.

Курепін В. М.

*Миколаївський національний аграрний університет
(Миколаїв, Україна)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В МНАУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На початку воєнного стану організація освітнього процесу в Миколаївському національному аграрному університеті потребувала суттєвих трансформацій. Під впливом безпекових та технологічних викликів, нестабільних умов функціонування університету для забезпечення неперервності навчання та збереження його якості система організації освітнього процесу потребувала оперативного реагування адміністрації та викладачів.

В умовах наближених до бойових: близькість активних бойових дій, постійні цілодобові обстріли, традиційні підходи до організації освітнього процесу втратили свою ефективність. Такі обставини спонукали керівництво освітнього закладу до впровадження гнучких, адаптивних моделей навчання (Batsurovska & Kurepin, 2023, с. 7).

Ключовим аспектом в таких умовах був перехід спочатку до повністю дистанційного формату навчання, пізніше до змішаного, що дозволило здобувачам вищої освіти продовжувати освіту незалежно від їхнього місцезнаходження. Зокрема, молодь, яка була змушена тимчасово залишити Миколаївський регіон або перебувати у зоні підвищеної небезпеки, мала можливість долучатися до зайняти за допомогою онлайн-платформ, виконувати завдання та взаємодіяти з викладачами в асинхронному режимі.

У той же час викладачі адаптують навчальні матеріали до цифрового формату (Kuznetsova, 2025, с. 35), створюють відеолекції, інтерактивні курси та використовують електронні освітні ресурси. Актуальним фактором у Миколаївському НАУ стає необхідність врахування безпекових обмежень. Незалежно від наявності укриттів, сигналів повітряної тривоги та загальної ситуації в регіоні, зокрема у Миколаєві проведення занять було переведено в онлайн формат.

Тільки через деякий час, після стабілізації ситуації на південному фронті в університеті було впроваджену змішаний формат освітнього процесу. Новий формат запровадив нові безпекові обмеження (Samoilenko et al., 2025, с. 472). У разі оголошення тривоги освітній процес може бути тимчасово припинений або

перенесений в онлайн-середовище, що потребує чіткої організації та готовності до швидкого перемикавання форматів.

Значної уваги потребував психологічний стан учасників освітнього процесу. Здобувачі вищої освіти та викладачі перебували в стресових умовах, що суттєво впливала на їх мотивацію та здатність до навчання та викладання. Важливими були елементи підтримки, гнучке оцінювання та індивідуальний підхід. В освітній процес впровадили подовження термінів виконання завдань, використання альтернативних форм контролю знань тощо.

Забезпечення безперервності навчання в умовах воєнного стану поєднує необхідність дотримання безпекових вимог та підтримки якості освіти, що включає технологічні інновації, організаційну гнучкість та врахування людського фактору.

Освітній процес в Миколаївському НАУ є адаптивним та орієнтованим на забезпечення неперервності навчання незалежно від зовнішніх обставин (Didniak, 2025, с. 73). Він має ключові особливості - активне впровадження дистанційних технологій, які дозволяють здійснювати освітню діяльність у синхронному та асинхронному режимах. Використання цифрових платформ, відеоконференцій, електронних курсів та онлайн-ресурсів дає змогу здобувачам вищої освіти отримати навчальні матеріали, виконувати завдання та взаємодіяти з викладачами, перебуваючи у різних локаціях.

Важливу роль в організації освітнього процесу МНАУ зіграло поєднання дистанційного та очного форматів, що забезпечило реалізацію змішаного навчання. Це дає можливість оптимально організовувати освітній процес з урахуванням безпекової ситуації та специфіки навчальних дисциплін. Теоретичні заняття проводяться онлайн, тоді як практичні чи лабораторні, за наявності відповідних умов, можуть організовуватися в аудиторіях або на виробничих базах із дотриманням вимог безпеки.

Характерною рисою освітнього процесу МНАУ під час воєнного стану є гнучкість у плануванні зайняття. Можливість коригування розкладу, перенесення зайняття, використання індивідуальних траєкторій навчання та адаптації термінів виконання завдань є важливою характеристикою навчання. Такий підхід дозволив врахувати об'єктивні труднощі, з якими стикалися здобувачі вищої освіти та викладачі (Ivanenko, 2023, с. 81), зокрема перебої зі зв'язком, зміни місця перебування або безпекові обмеження.

Невід'ємною складовою організації освітнього процесу МНАУ є використання освітніх платформ, цифрових ресурсів та сучасних засобів комунікації між викладачами та студентами. Впровадження спеціалізованих онлайн-платформ забезпечує доступ до навчальних матеріалів, електронних курсів, тестових завдань та додаткових ресурсів. Це сприяє більш гнучкому та індивідуалізованому підходу до навчання (Batsurovska et al., 2024, с. 9). Здобувачі вищої освіти отримали можливість самостійно опрацьовувати матеріал у зручний для себе час, повертатися до складних тем та поглиблювати знання за допомогою інтерактивних інструментів.

Цифрові ресурси, такі як: електронні підручники, відеолекції, презентації, симуляції та інші мультимедійні матеріали, сприяють підвищенню наочності навчання, активізації пізнавальної діяльності студентів та формуванню

сучасних компетентностей, пов'язаних із роботою в цифровому середовищі. Такі ресурси дозволяють викладачам оперативно оновлювати зміст навчальних дисциплін відповідно до актуальних вимог та тенденцій.

Не менш значущим є постійний зворотний зв'язок між учасниками освітнього процесу. Він забезпечується засоби комунікації. Електронна пошта, месенджери, відеоконференції та форуми сприяють ефективній взаємодії, обговоренню навчальних питань, консультуванню та координації спільної роботи.

В умовах воєнного стану завжди будуть присутні суттєві проблеми та виклики, зрозуміло вони впливають на ефективність навчання та викладання. Безпекі ризики безпосередньо пов'язані з воєнною загрозою. Ускладнює дотримання розкладу та знижує концентрацію уваги повітряні тривоги. Навчальні заняття змушені перериватися, а студенти та викладачі переходять у укриття. Під час онлайн-лекції сигнал повітряної тривоги змушує студентів, які навчаються в аудиторії, негайно залишити заняття, тоді як інші не мають змоги підключитися через відсутність безпечного місця чи стабільного зв'язку.

Відчутними є й технічні обмеження. Вони виявляються в нестабільному інтернет-з'єднанні, відсутності необхідного обладнання, перебоїв з електропостачанням (Dotsenko & Kurepin, 2024, с. 74). Студент, який проживає у сільській місцевості, може втрачати доступ до відеоконференції через слабкий сигнал мережі, а викладач - не мати змоги провести заняття через відключення електроенергії. Таки випадки непоодинокі, тому виникає потреба в адаптації освітнього процесу, зокрема при переході до асинхронного формату. Однак це не завжди дозволяє забезпечити належний рівень взаємодії.

Важливі психологічні фактори, вони суттєво впливають на стан учасників освітнього процесу (Ivanenko, 2022, с. 19). Постійна тривожність знижує мотивацію до навчання, ускладнює сприйняття інформації та впливає на емоційний стан. Здобувачі вищої освіти, які перебувають в зоні підвищеної небезпеки або мають близьких у зоні бойових дій, можуть відчувати труднощі з концентрацією під час зайняття. Викладач у таких же обставинах може зазнавати емоційне виснаження, що позначається на якості викладання.

Слід зазначити, в умовах воєнного стану, ефективність навчання значною мірою залежить від здатності закладу вищої освіти, зокрема Миколаївського НАУ, оперативно реагувати на зовнішні виклики, поєднувати традиційні та інноваційні форми навчання (Batsurovska et al., 2025, с. 19), забезпечити належний рівень комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. Досвід функціонування освітнього середовища демонструє усвідомлення того, що дистанційні технології та цифрові ресурси виступають тимчасовою альтернативою класичному розумінню організації освітнього процесу, але під час воєнного стану вони поступово стають повноцінним інструментом модернізації освіти.

Отже, освітній процес в Миколаївському НАУ спрямований на підвищення стійкості до кризових ситуацій, розширення можливостей змішаного навчання, удосконалення цифрової інфраструктури та формування культури безпечного та відповідального освітнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Batsurovska, I. V., Dotsenko, N. A., Lymar, O. O., Gorbenko, O. A., & Kurepin, V. M. (2024). Implementation of open educational resources in the context of student-centred approach. *Educational Dimension*, 12, 14–23. <https://doi.org/10.55056/ed.807>
- Batsurovska, I. V., Kashyna, H. S., & Kurepin, V. M. (2025). Integration of modern educational technologies, higher education quality systems, and life safety principles in the training of specialists. *Perspectives and Innovations of Science*, 3(49), 119–136. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20873>
- Batsurovska, I., & Kurepin, V. (2023). The impact of the war in Ukraine on the study results at an agricultural university. *Tréma*, 60. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15314>
- Didniak, A. V. (2025, November 28). *Trends in the use of innovative and advanced technologies in educational practices of vocational education institutions* [Conference presentation abstract]. Innovative digital solutions as a driver of social change in the educational and professional environment, APSVT, Kyiv, Ukraine. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/24053>
- Dotsenko, N., & Kurepin, V. (2024). Online learning tools as an instrument for digital transformation of engineering education. *Traditions and new scientific strategies in the context of global transformation of society*, (2), 53–94. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-406-1-20>
- Ivanenko, V. S. (2022, December 9). *Stress resistance as a type of psychological personality trait* [Conference presentation abstract]. Information-psychological and technogenic security: historical aspects and features of protecting society and the individual, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12066>
- Ivanenko, V. S. (2023, February 15). *Integration of youth into the education system of EU countries under conditions of military aggression against Ukraine* [Conference presentation abstract]. Integration of higher legal education of Ukraine with the European educational space – challenges to internal security during martial law, MANS w Łomży, Łomża–Kharkiv, Poland–Ukraine. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12946>
- Kuznetsova, V. A. (2025, February 27). *New technologies in the training of professional personnel in agricultural higher education institutions* [Conference presentation abstract]. March Scientific Discourse 2025: Synergy of education, science and business in the era of global transformations, NGO “Scientific and Educational Innovation Center for Social Transformations”, Chernihiv, Ukraine. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21186>
- Samoilenko, O. O., Batsurovska, I. V., & Kurepin, V. M. (2025). Cyber hygiene and life safety as key elements of digital competence of education seekers. *National Interests of Ukraine*, 11(16), 461–477. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11\(16\)-461-476](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11(16)-461-476)

Пелех В. Ю.

*Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)*

ПЕДАГОГІКА НАРАТИВІВ І ПЕДАГОГІКА ДИСКОМФОРТУ ЯК ДИДАКТИЧНІ МЕТОДИКИ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Сучасні виклики, що постали перед системою освіти України в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, актуалізують потребу в підготовці менеджерів освіти нового типу – фахівців, спроможних ухвалювати ціннісно-вмотивовані управлінські рішення в ситуаціях невизначеності, етичних колізій і